

8. EGYHÁZI ÉS VILÁGI KULTÚRA A KÖZÉPKORBAN

SKOLASZTIKA: ókori bölcséleten alapuló középkori (XI–XV. sz.) keresztény filozófia. Korlátok közt elismeri a tudományokat, viszont elsődlegesnek a hitet tekinti, az által lehet eljutni a világ végső megismeréséhez.

- az érett középkori Nyugat-Európában terjedt el
- fő tekintély: Biblia, Platón, a 13. sz.-tól Arisztotelész
- Arisztotelész filozófiáját Aquinói Szent Tamás (13. sz.), domonkos szerzetes ültette át az egyházi gondolkodásba
- Arisztotelész műveinek megismerésével a középkori filozófiai gondolkodás is megerősödött
- **Hitbéli igazság:** magasabb rendű, felfogásához akarat is kell – **tudományos igazság:** ésszel felfogható ez a kettő sosem állhat egymással szemben

EGYETEMEK KIALAKULÁSA

- XI–XIII. századtól: Bologna, Padova, Párizs, Oxford...
- a XIV. században Közép-Európában is: Prága, Bécs, Krakó, Pécs (1367), Óbuda (Zsigmond)
- a XV. századi pozsonyi egyetem sem állt fenn hosszan Mátyás alapította, a humanista Vitéz János a kancellár
- a középkorban **egyházi intézmények** (egyházi fenntartás, papok/szerzetesek tanítanak, papok utánpótlása)
- **4 kar:** bölcsészeti (→ mag.); jogi, orvosi, teológiai (→ dr.)

- alapvető műveltség: **hét szabad művészet**
 - Δ grammatika
 - Δ retorika
 - Δ dialektika
 - Δ aritmetika
 - Δ asztronómia
 - Δ geometria
 - Δ zene
- oktatás nyelve: latin
- önkormányzatuk van
- alapításuk összefüggött a középkori városok fejlődésével
- hozzájárultak a középkori Európa szellemi egységéhez

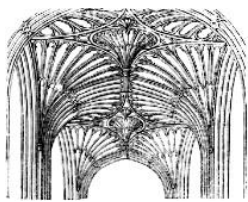
LOVAGI KULTÚRA

- lovag csak felnőtt férfi nemes lehetett, kellő vagyonnal, hiszen a ló és a fegyverzet megvásárlásához pénz kellett
- lovagi hadviselés: **páncélos lovasság**
- lovagi tornák (pl. az uralkodói székhelyeken)
- **lovagi költészet:** minnesängerek / trubadúrok
- nők tisztelete (ez összefügg a Szűz Mária iránti vallásos tisztelettel)
- lovagrendek: pl. templomosok, johanniták
- a Magyarországra látogató más nemzetiségű (pl. német-római, itáliai, cseh, lengyel) királyok jelentős delegációval érkeztek az országba, ezzel pedig a nyugat-európai életforma és kultúra meghonosodott hazánkban is
 - Δ ilyenkor lovagi tornákra, bajvívásokra, lakomákra is sor kerül...

Életük:

- a nemesemberek fiú gyermekei hét éves koruk környékén **apródnak** álltak egy lovag szolgálatában (fegyvertisztítás, ló etetése, íjászat és kardforgatás kitanulása)
- Kamaszkorban elkísérhették háborúba urukat, ekkor váltak **fegyverhordozóvá**
- ezután felnőttként **lovaggá ütötték** őket:
 - Δ kardot kapnak
 - Δ és egy pofont (az utolsó legyen, amit eltűrsz)

KÖZÉPKORI ÉPÍTÉSZET

	ROMANIKA	GÓTIKA	RENEZÁNSZ			
JELLEMZŐK:	<ul style="list-style-type: none"> • vastag falak • nehéz kőboltozat • keskeny ablakok • félköríves ajtók, ablakok 	<ul style="list-style-type: none"> • függőleges tagoltság • támpillérek • csúcsíves ablak, ajtó • nagy ablakokkal áttört falak • ablakok díszes kőrácsa (mérműves ablak) • magasba nyúló tornyok • pillérekkel megtámasztott csúcsíves (kereszt)-boltozat 	<ul style="list-style-type: none"> • arányosság, szimmetria • erős vízszintes tagoltság • antik építészeti elemek • timpanon • oszloprend • épület belekomponálása a tájba • térlefedéseknél kupola • megjelennek a gipsz díszítmények 			
	<table border="1"> <thead> <tr> <th>TEMPLOMOK</th> <th>VÁRAK</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td> <ul style="list-style-type: none"> • kisebbek: egyhajósak • nagyobbak (katedrális = székesegyház, ahol a püspök széke áll) esetén 3 vagy 5 hajó, esetleg kereszthajó • sok kéttornyú monostor-templom (pl. jáki bencés, zsámbéki premontrei) </td> <td> <ul style="list-style-type: none"> • nehezen megközelíthető helyre építették • lakótorony: kicsi alapterület sok szinttel • kaputorony, kőfalak, árkok, sáncok </td> </tr> </tbody> </table>	TEMPLOMOK	VÁRAK	<ul style="list-style-type: none"> • kisebbek: egyhajósak • nagyobbak (katedrális = székesegyház, ahol a püspök széke áll) esetén 3 vagy 5 hajó, esetleg kereszthajó • sok kéttornyú monostor-templom (pl. jáki bencés, zsámbéki premontrei) 	<ul style="list-style-type: none"> • nehezen megközelíthető helyre építették • lakótorony: kicsi alapterület sok szinttel • kaputorony, kőfalak, árkok, sáncok 	
TEMPLOMOK	VÁRAK					
<ul style="list-style-type: none"> • kisebbek: egyhajósak • nagyobbak (katedrális = székesegyház, ahol a püspök széke áll) esetén 3 vagy 5 hajó, esetleg kereszthajó • sok kéttornyú monostor-templom (pl. jáki bencés, zsámbéki premontrei) 	<ul style="list-style-type: none"> • nehezen megközelíthető helyre építették • lakótorony: kicsi alapterület sok szinttel • kaputorony, kőfalak, árkok, sáncok 					
PÉLDÁK:	<ul style="list-style-type: none"> • speyeri dóm • cluny bencés apátság (az alsó képen, 1789 után elpusztították) • csemeszkopácsi falusi kistemplom 	<ul style="list-style-type: none"> • párizsi Notre-Dame • kölni katedrális • kassai székesegyház 	<ul style="list-style-type: none"> • firenzei dóm • soproni Storno-ház • esztergomi Bakócz-kápolna 			
	